

strast nije umješnije iskorištena. Ovako, sadržaj knjige *Gola istina* ne nadilazi okvire banalnoga.

Tomislav Žigmanov

Ante Sekulić, *Bački Hrvati u XX. stoljeću*, Hrvatska kulturna zaklada, Zagreb, 2010., 142 str.

Kada akademik Ante Sekulić, koji potječe s ovih naših bačkih ravnica, nakon višedesetljetne djelatnosti na polju kulture i prosvjete i više stotina objavljenih bibliografskih jedinica, pruži javnosti novu knjigu, koju on naziva i oporučnom, s njemu dragom i višekratno ponavljanom temom – o bačkim Hrvatima, za očekivati je da ona nosi u sebi sakupljenu srž i mudrost ranijih napisa. I zaista, ta očekivanja glede ove knjige bivaju ispunjena.

Autor u samome početku definira osnovne pojmove polja istraživanja i raščlambe, pa tako kaže: „... da je od pamtivijeka Bačka područje koje omeđuju rijeke Dunav i Tisa dok na sjeveru granica nije čvrsta nego se mijenjala...“ i dalje: „*Bački Hrvati* je pak skupni naziv za sve hrvatske žitelje koji žive na bačkom zemljopisnom području bez obzira kako ih u prošlosti i danas (zlonamjerno?) pisci i vlasti nazivaju“ (str. 8).

Autor je za misao vodilju odabrao glasovitu rečenicu subotičkoga biskupa Lajče Budanovića: „Triba zabilužit sve o nama i pisat o onome što je naš!“. Ni nakon više od stoljeća, te upute nisu izbljedjele niti su izgubile na svojoj snazi. Dapače, kao da u današnjim vremenima dobivaju samo novu potvrdu. I zbog toga osvrt na bačke Hrvate u proteklom

stoljeću iz Sekulićeve pera ima osobit značaj.

Pisati na temelju historijskih vrela, ponajviše arhivske građe, trebala bi biti zadaća svakog povjesničara. Ali, nažalost, i pored najbolje volje i upornosti da se po arhivima otkriva zapretna i zametena, pa i sklonjena građa, ona sama po sebi nikada nije dovoljna da osvijetli i objasni povijesne procese i događanja. Iz tmine prošlosti ona snagom neupitne istine uspijeva posvjedočiti tek o davnom trenutku i kao iskra gasne ako ne pronade mjesto u složenijem sustavu znanja. A tu nastupa povjesničar. Teško da među pojmovima s kojima se svakodnevno susrećemo ima apstraktnijeg pojma od povijesti. Zbog toga je za njega vrlo teška intelektualna zadaća izdignuti se od pukog prikupljanja historijskih fakata i podataka iz događajne historije te načiniti korak dalje: stvoriti i oblikovati sustav koji ima uporište u realnosti a odražava prošlost. Sekulić, mada jezikoslovac po naobrazbi, i

cijelim nizom svojih ranijih djela kao i ovom knjigom, potvrđuje se na najbolji način i kao povjesničar. Odabranu temu on sagledava i obrađuje u cjelovitosti, pa time iskoračuje i iz uže zanatske zatvorenosti, donoseći, ono što danas nazivamo – multidisciplinarni pristup. Znanstvena aparatura je također sastavni dio knjige.

Posljednja Sekulićeva knjiga sastoji se od deset poglavlja, koja kronološki bilježe sva važnija događanja bačkih Hrvata u XX. stoljeću: *Pristupno poglavlje* (str. 8-12), *Hrvati iz južnougarskih područja u godinama od 1918. do 1920.* (str. 13-22), *Radićevci u životu bačkih Hrvata od 1918. do 1928.* (str. 23-32), *Sažet slijed događaja od 1928. do travnja 1941.* (str. 33-48), *Ratne godine 1941. do 1945.* (str. 49-52), *Još oko Društva bačkih Hrvata* (str. 53-54), *Raspeća zavijača i uljudbe* (str. 55-59), *Svjetla i sjene podunavske žetvene svečanosti* (str. 60-63), *Osobni prinosi povijesnom pamćenju* (str. 64-70) te *Zaglavne i oporučne misli* (str. 71-72).

Autor na početku pojašnjava nazivlje o zemljopisnome pojmu Bačka, bačkim Hrvatima, njihovom podrijetlu i selidbama, i o Bačkoj Hrvatskoj, široj javnosti nepoznatom zemljopisnom pojmu između dva svjetska rata. Sustavno potom opisuje tu hrvatsku narodnu skupinu kroz povijesna razdoblja u južnoj Ugarskoj, novostvorenoj državnoj zajednici južnih Slavena s posebnim osvrtom na sljedbenike i pristaše Stjepana Radića među bačkim Hrvatima, Drugom svjetskom ratu, komunističkoj Jugoslaviji i novoj državnoj tvorevini u kojoj su se državnim međom našli odvojeni od matične domovine. Posebnu vrijednost svim korištenim podacima daje dodatno i sam autor, budući da

je bio svjedok i sudionik brojnih prijelomnih povijesnih događanja u novijoj povijesti, koji su bitno odredili društveni i kulturni život bačkih Hrvata. Time faktografija dobiva još jednu dimenziju, a sve ocjene i zapažanja dodatnu uvjerljivost. A one su snažne, zaokružene, cjelovite, esencijalne i kristalno jasne.

Možda će se dobri poznavatelji Sekulićeva djela, čitajući ovu, obimom malenu knjižicu, susresti s, od ranije već, poznatim dijelovima. Ona ih naravno sadrži, ali sada sintetički ukomponiranim na posve drugačiji – na koncizniji i sažetiji način, isto kao što donosi i nekolicinu novih podataka, pronađenih u arhivima ili u novijoj literaturi. Autor skreće pažnju i upućuje na neke praznine, koje tek iščekuju svoje razrješenje, poput pitanja broja žrtava iz ratnog razdoblja (1941.-1945.) u hrvatskoj vojsci, od onih mladih ljudi koji su iz Bačke prelazili u Hrvatsku.

Od stranice 73. do 102. nalaze se popisi arhivske građe i korištene literature te časopisa, listova i novina, a od 103. do 113. dopunjena i ispravljena bibliografija Ivana Kujundžića za razdoblje od 1945. do 1968. godine. Svakako je posebno vrijedan i bibliografski prikaz knjiga, rasprava, članaka i priloga autora dr. Ante Sekulića (str. 113-132) koji broji 430 bibliografskih jedinica. Knjiga je opremljena kazalom imena (str. 133-140). Svi ti prilozi mogu se nazvati svojevrsnom malom enciklopedijom o bačkim Hrvatima koji će poslužiti svima koji žele pisati o pojedinim segmentima narodnosnog života Hrvata na bačkim ravnicama.

Knjiga je korisno štivo za sve buduće istraživače tema o bačkim Hrvatima. Pogotovu danas kada se na ovim

našim prostorima i dalje osjeća snažan val koji se trudi negirati hrvatsko ime, negirati sve što je hrvatsko, te se pripadnicima hrvatskoga roda i naroda nameće samo isključivo bunjevačko ime. To što uopće dolazi do pokušaja da se ovdašnjim Bunjevcima ospori i uskratiti pravo da se potvrđuju i kao dio hrvatskog naroda, mora se gledati i kroz prizmu njihove usporene i nikada do kraja dovršene etnogeneze. Sekulićeva knjiga, koja obiluje primjerima i dokazima njihova hrvatstva, jasna je potvrda da su takve namjere u konačnici osuđene na neuspjeh.

Stevan Mačković

Zsombor Szabó, *Crtice iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2010., 64 str.

U smutno vrijeme, kada se istraživanja ili raspravljanja svake povijesti, daleke ili recentne, drži zaludnom djelatnošću, jer imamo preča posla, ili pak opasnom rabotom, jer su vjetrovi rata tek prohujali, „đikani“ tek uhićeni, a oni koji još nisu, kriju teške, ali nekako drage im uspomene, subotički arhitekt Zsombor Szabó piše i, zahvaljujući nakladniku NIU „Hrvatska riječ“, objavljuje i više nego zanimljivu povijesnu studiju *Crtice iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku*. Naravno, vrijeme sadašnje više nije niti tako nerazvidno, niti posve besperspektivno, niti osobito opasno, ali je današnji trenutak obilježen rijetkom historiografskom produkcijom, što valjda jest posljedica događanja u ne tako davna vremena, kada je sadašnja mladež tek prohodavala, a njihovi roditelji „gledali svoja posla“. Stoga, raduje svako

novi djelo iz zavičajne prošlosti, posebice iz epohe srednjovjekovne Ugarske, čije istraživanje je uvelike zanemareno.

Autor je, očito motiviran uočenim prazninama u znanstvenim istraživanjima, prije više desetljeća pristupio sustavnom proučavanju „nastanka i razvoja naselja i gradova, prije svega na prostoru današnje Vojvodine“. Dio rezultata svojih istraživanja sabrao je u „crtice“, koje se odnose na povijest nekoliko naselja u Bačkoj u srednjem vijeku i to ona u kojima u većem broju žive Hrvati. Sadržaj knjige podijeljen je na dva dijela. Prvi, dulji dio, odnosi se na urbani razvoj srednjovjekovnih naselja (str. 5-42), dok se u drugome dijelu (str. 43-60) donosi kratki prikaz povijesti svakodnevice, posebice onaj koji se tiče gospodarskoga života u Bačkoj, u vrijeme dok je ona bila makar pola milenija mlađa nego danas.

Poveden tragom „prve dobre karte Bačke“ iz 1528. godine (str. 5-6), Zsombor Szabó, nenametljivo i oprez-